කාලය දියවී යන සිහිනය: පටිච්ච සමුප්පාදයේ සැඟවුණු සත්‍යය

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගැඹුරුම දේශනාවක් වන ප්‍රත්‍යයෙන් හටගැනීම පිළිබඳව අප දරන සාමාන්‍ය මතය සහ එහි යථාර්ථය අතර වෙනස විමසා බැලීමක්.

NotebookLM

අපගේ ලෝකය ගොඩනැගී ඇත්තේ ‘මම’ වටා ය.

අප සියලු දෙනාම ලෝකය අත්විඳින්නේ ‘මම’ යන කේන්ද්‍රීය දෘෂ්ටියකින්. මෙය ‘සක්කාය දිට්ඨිය’ ලෙස හැඳින්වේ.

මේ නිසා, ‘මම ඉපදුනා’, ‘මට දුකක් දැනුනා’, ‘මම මැරෙනවා’ වැනි සියලු අත්දැකීම් වල කර්තෘවරයා ‘මම’ ලෙස පෙනී යයි.

පටිච්ච සමුප්පාදය තේරුම් ගැනීමට අප දරන උත්සාහයන් බොහෝවිට ව්‍යර්ථ වන්නේ අප මෙම ‘මම’ යන දෘෂ්ටියෙන් මිදීමට අපොහොසත් වන බැවිනි.

NotebookLM

"අරක නිසා මේක ඇති වුණා": අප සිරවී සිටින කාලයේ මිත්‍යාව.

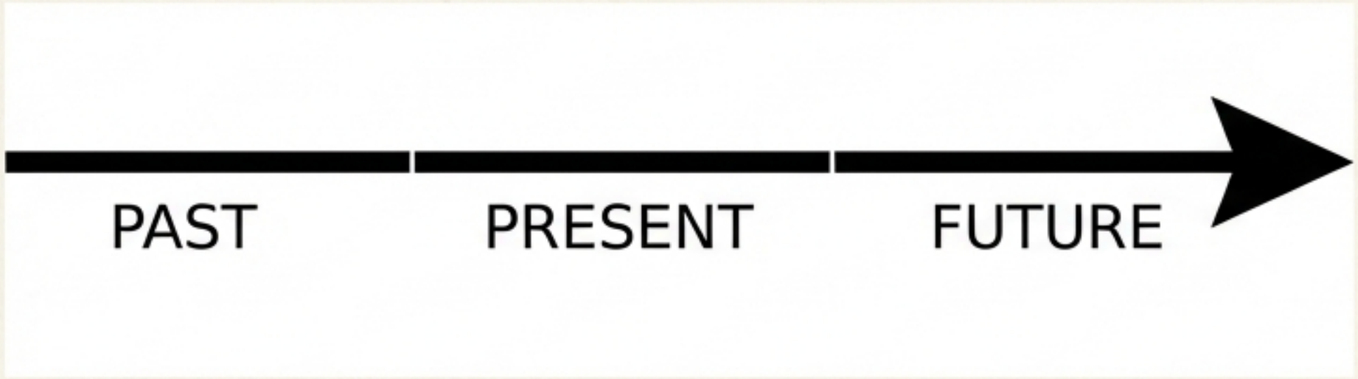

ලෞකික දැක්ම (The Mundane View): අප සාමාන්‍යයෙන් හේතුඵල දකින්නේ කාලය හරහා දිවෙන සරල රේඛාවක් ලෙසයි.

- උදාහරණයක්: "මම **කලින්** ඉපදිච්ච නිසා **දැන්** මැරෙනවා."
- මෙහි හේතුව අතීතයේත්, ඵලය වර්තමානයේ හෝ අනාගතයේත් තබයි. මෙය ආත්ම දෘෂ්ටිය මත පදනම් වූවකි.

සැබෑව (The Reality): මෙම දැඩි, රේඛීය කාල සංකල්පය යථාර්ථය විකෘති කරයි. ප්‍රඥාවට හමුවන සත්‍යය මීට වඩා සියුම් හා ක්ෂණික ය.

NotebookLM

අපගේ යථාර්ථය මනසින් මවන ලද ප්‍රපංචයකි.

බුදු දහමට අනුව අප අත්විඳින ලෝකය - 'මම', 'අන් අය', 'වස්තූන්' - යනු ඝන යථාර්ථයකට වඩා සංකල්පීය ගොඩනැගීමකි. මෙය ප්‍රපංච හෙවත් මඥ්ඤා (සංකල්පීය ගොඩනැගීම්) ලෙස හැඳින්වේ. "මට ඇහෙනවා" යන්න අත්දැකීමක් වන අතර, "අහමදෑසි හාමුදුරුවන්ගේ කටහඬ" යනු ඒ මත ගොඩනැගූ ප්‍රපංචයකි. "ජාතිය" (ඉපදීම) සහ "මරණය" පවා අපට ගෝචර වන්නේ මෙම සංකල්පීය රාමුව තුළ ය.

> "මේ හැම දෙයක්ම මඥ්ඤාවක්, ප්‍රපංචයක් සංකල්පයක් තමයි."

NotebookLM

ලෞකික න්‍යාය (Mundane Principle)

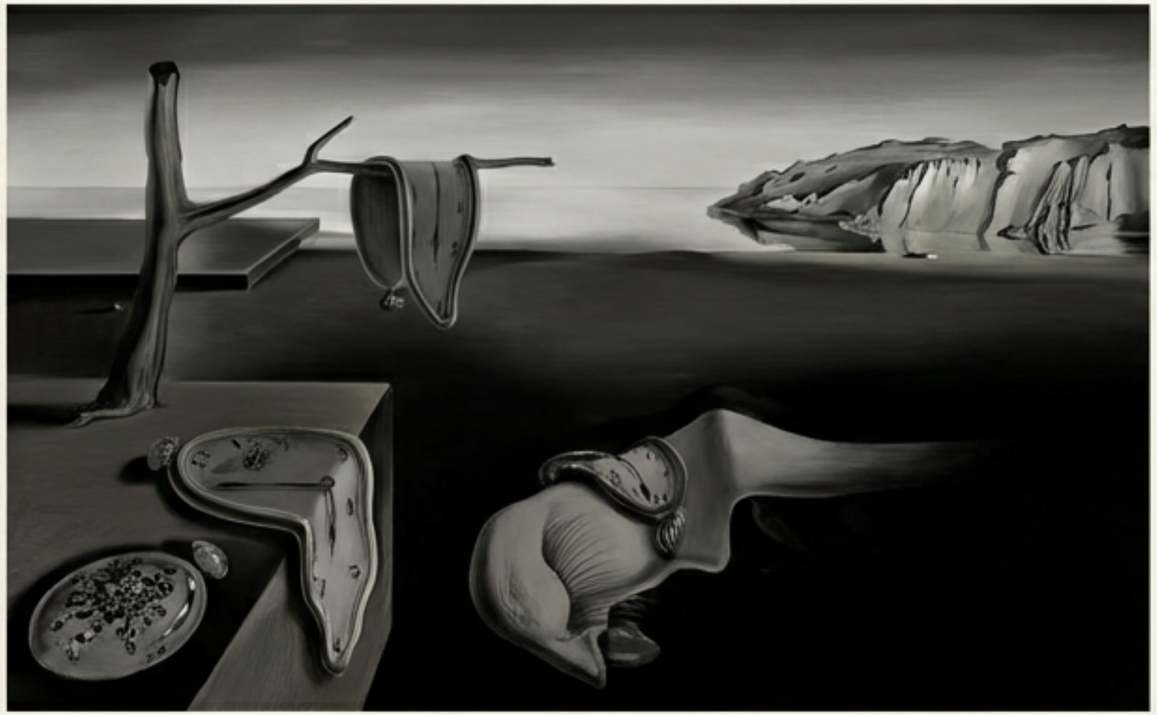

"අරක නිසා මේක ඇති වුණා"
(Because of that, this happened)

ආර්ය න්‍යාය (Noble Principle)

"මෙය ඇති කල්ලි මෙය වෙයි"
(This existing, this arises)

ලෝක දැක්ම දෙකක්: බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් විප්ලවීය මාරුව.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයට පෙන්වා දුන්නේ හුදු නව දර්ශනයක් නොව, යථාර්ථය පවතින ආකාරයයි. මෙම ගැඹුරු සත්‍යය ප්‍රඥාවට (Prajñā) මිස සාමාන්‍ය තර්කයට ගෝචර නොවේ. එය **"ඉමස්මිං සති ඉදං හෝති, ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති"** - "මෙය ඇති කල්හි මෙය වේ, මෙය ඉපදීමෙන් මෙය උපදී" යන සූත්‍රයෙන් ප්‍රකාශ වේ.

NotebookLM

ජාතිය සහ ජරාමරණය: පුද්ගල කතාවක සිට අප පුද්ගල ක්‍රියාවලියක් දක්වා.

සක්කාය දිට්ඨියෙන් දකින විට (Seen with Self-View):

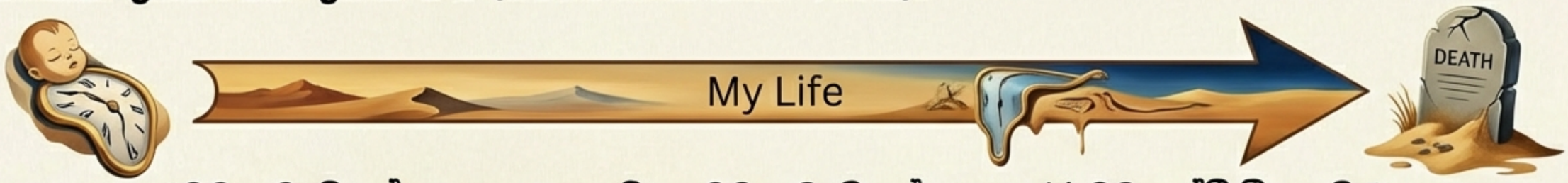

Birth

“මම නමැති පුද්ගලයා ඉපදුනු නිසා, මම නමැති පුද්ගලයා ජරාවට පත්වී මීය යයි.”
මෙය අතීත හේතුවක් හා අනාගත ඵලයකි.

Death

ආර්ය න්‍යායෙන් දකින විට (Seen with the Noble Principle):

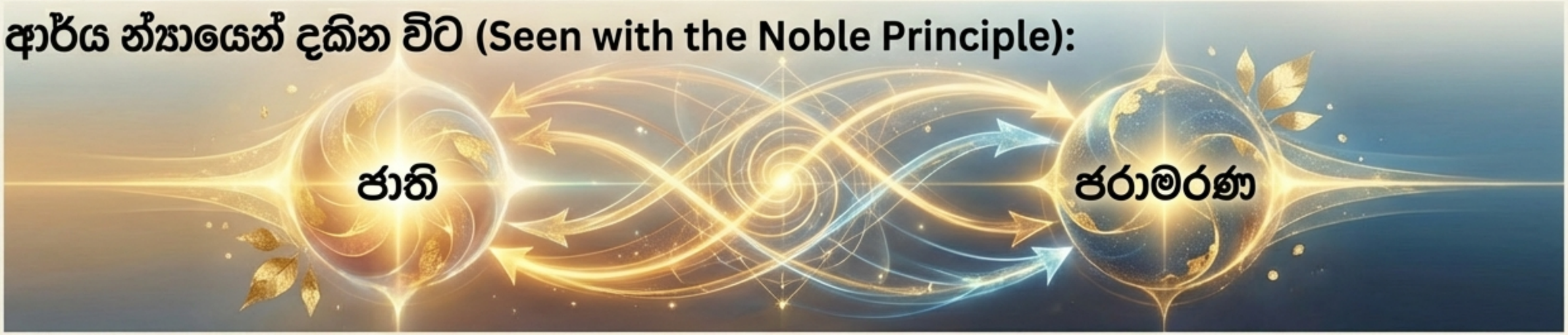

‘ජාතිය’ නම් වූ ප්‍රත්‍යය පවතින කල්හි, ‘ජරාමරණ’ නම් වූ ඵලය හටගනී.’ මෙහිදී පුද්ගලයෙක්, අතීතයක් හෝ අනාගතයක් නැත. ඇත්තේ හේතුව සහ ඵලය එකම මොහොතේ පවතින, ක්ෂණික, අප පුද්ගල ප්‍රත්‍යක්කාරත්වයකි.

NotebookLM

‘මම’ සහ ‘ලෝකය’: එකිනෙක මවන ප්‍රඥප්තීන් දෙකක්.

‘මම’
(අජ්ජත්ත)

‘ලෝකය’
(බහිද්ධා)

අපගේ ‘මම’ (අජ්ජත්ත - internal) යන සංකල්පය පවතින්නේ ‘බාහිර’ (බහිද්ධා) ලෝකයකට සාපේක්ෂව පමණි. මලක් දකින විට, ‘මම දකින්නා’ සහ ‘මල’ යනුවෙන් දෙකක් පනවනු ලැබේ. නමුත් ආර්ය න්‍යාය දකින විට, මේ දෙකම එකම හේතුඵල ක්‍රියාවලියක කොටස් බව පෙනේ.

‘මම’ යන පැනවීමේ වැරැද්ද අවබෝධ වන විට, ‘බාහිර’ ලෝකය යන පැනවීමද ඉබේම බිඳ වැටේ. අජ්ජත්ත-බහිද්ධා යන බෙදීම ඉක්මවා යයි.

NotebookLM

හේතුඵල දහම තුළින් හමුවන ත්‍රිලක්ෂණය.

“මෙය ඇති කල්ලි මෙය වෙයි” යන න්‍යාය අවබෝධ වන විට, යථාර්ථයේ මූලික ස්වභාවයන් තුනක් නිරාවරණය වේ:

- **අනිත්‍ය (Anicca - Impermanence):** සියල්ල හේතූන් මත රඳා පවතින බැවින්, කිසිවක් ස්ථිර හෝ නියත නොවේ.
- **දුක්ඛ (Dukkha - Unsatisfactoriness):** මේ සියල්ල ‘සකස් වූ’ (සංඛාර) ක්‍රියාවලීන් ය. පුද්ගලයෙකු නොමැති මේ ක්‍රියාවලියම ‘සංඛාර දුක්ඛය’ යි.
- **අනාත්ම (Anattā - Not-Self):** මේ ක්‍රියාවලිය තුළ පාලකයෙක්, හිමිකරුවෙක්, හෝ ස්ථිර ‘ආත්මයක්’ නොමැත.

NotebookLM

මෙය සංකල්පයක් නොව, ප්‍රඥාවට හමුවන දර්ශනයකි.

පටිච්ච සමුප්පාදය යනු මතක තබාගත යුතු දාර්ශනික මතයක් නොවේ. එය නුවණ වැඩීමත් සමග තමා තුළම ප්‍රත්‍යක්ෂ වන යථාර්ථයයි.

අපගේ සංකල්පීය මනසට මෙය ග්‍රහණය කරගත නොහැක. එය කළ හැක්කේ විශේෂිත විමර්ශන ක්‍රමයක් හරහා වර්ධනය වන **ප්‍රඥාවට** පමණි.

මෙම දර්ශනය පහළ වූ විට, අප ලෝකය දකින ආකාරය මුළුමනින්ම පරිවර්තනය වේ.

NotebookLM

ප්‍රඥාවේ දොරටුව: යෝනිසෝ මනසිකාරය.

යෝනිසෝ මනසිකාරය යනු කුමක්ද? (What is Yoniso Manasikāra?):

එය "නුවණින් විමසීම" හෙවත් "මූලය තෙක් විමසීම" යි. මෙය හුදු විතර්කයක් නොව, සත්‍යය ගවේෂණය කරන ක්‍රමානුකූල විචක්ෂණ හැකියාවකි.

මෙම විමසීම තුළින්, අපගේ **සාමාන්‍ය**, මතුපිට දැක්ම බිඳී ගොස්, යටින් පවතින හේතුඵල සම්බන්ධතාවය (ප්‍රත්‍ය ස්වභාවය) නිරාවරණය වේ.

මෙය කෙනෙකුට බලෙන් කළ හැකි දෙයක් නොවේ; එය තමා තුළම සත්‍ය සෙවීමේ අවශ්‍යතාවයත් සමග උත්පාදනය වන්නකි.

NotebookLM

විමර්ශනය ආරම්භ කළ යුතු තැන: තමාට ප්‍රකට දෙය.

ගවේෂණය ආරම්භ වන්නේ තමාට දැනට ප්‍රත්‍යක්ෂ වන, ගෝචර වන දෙයකිනි. උදාහරණයක් ලෙස, තමාගේ ජරාමරණය පිළිබඳ දුක. ඉන්පසු ‘මෙම පංචස්කන්ධය හටගත්තේ මෙම ආයතනය පහළ වූයේ කෙසේද?’ යනුවෙන් නුවණින් විමසමින් හේතුව සොයා ආපස්සට යයි. මෙම ක්‍රියාවලිය අවිද්‍යාව දක්වාම දිව යයි. මෙය නුවණ වැඩෙන, මාර්ගය තුළ ඉදිරියට යන ගමනකි.

NotebookLM

සද්ධර්ම ශ්‍රවණය: නිවැරදි මග පෙන්වන සිතියම.

යෝනිසෝ මනසිකාරය තනිවම, තමන් දන්නා දේ මත පමණක් සිදු කළ නොහැක. එසේ කළහොත් අප නැවතත් අපගේ පැරණි දෘෂ්ටි තුළම සිරවේ. බුද්ධ වචනය (Buddha’s Word) අපගේ විමර්ශනයට අවශ්‍ය නිවැරදි රාමුව සහ මගපෙන්වීම සපයයි. එය අප දන්නා දේ ඉක්මවා යාමට උපකාරී වේ. එබැවින්, ගැඹුරු දහම් කරුණු අවබෝධ කරගැනීමේ ප්‍රතිපදාව නම් ධර්ම ශ්‍රවණය සහ යෝනිසෝ මනසිකාරය යන දෙකෙහි එකතුවයි.

NotebookLM

සත්‍යය කරා යන ගමන යනු අසත්‍යය අතහැරීමයි.

ධර්ම මාර්ගය යනු අලුත් දැනුමක් එක් රැස් කිරීමක් නොව, අප සත්‍යය යැයි සිතාගෙන සිටි වැරදි දේ (අසත්‍යය) හඳුනාගෙන අතහැරීමකි. ප්‍රඥාව වැඩෙන විට, ‘ මමම ’ යන දෘෂ්ටියේ ඇති වැරැද්ද හමුවේ. එම දෘෂ්ටිය අතහැරීමත් සමඟ, අප සිරවී සිටි සිහිනයෙන් අප අවදි වේ.

"ධර්මය තුළින් සිදුවෙන්නේ සත්‍ය කරා යොමු වීම නම් සත්‍යය නම් අවබෝධ වෙන්නේ අපි තුළින් දුරු විය යුත්තේ අසත්‍යයි."

NotebookLM

සක්කාය දිට්ඨියේ ලෝකය
(The World of Self-View)

"අරක නිසා මේක ඇති වුණා"
(Because of That, This Happened)

- කාලය මත පදනම් වූ (Based on time)
- 'මම' කේන්ද්‍ර කරගත් (Self-centered)
- ද්වවාදී (Dualistic: me/world)
- ප්‍රපංචය (Conceptual Proliferation)

ප්‍රඥාවේ දර්ශනය
(The Vision of Wisdom)

"මෙය ඇති කල්ලි මෙය වෙයි"
(This Existing, This Arises)

- ක්ෂණික ප්‍රත්‍යකරත්වය (Immediate Conditionality)
- අනාත්මික (Not-self)
- නොබෙදුණු (Non-dual)
- යථාභූතය (Reality as-it-is)

NotebookLM